

ВІДДІЛЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ: НАУКОВІ ЗДОБУТКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4125>

САУХ Петро Юрійович

доктор філософських наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
академік-секретар Відділення вищої
освіти Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Микола Васильович НАБОК

кандидат педагогічних наук, доцент,
вчений секретар Відділення вищої
освіти Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. Здійснено аналіз діяльності Відділення вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, яка протягом всього періоду його існування спрямована на обґрунтування й науково-методологічний супровід модернізації вітчизняної системи вищої освіти на засадах світових досягнень та проривних практик освітнього й дослідницького простору. Окреслено основні стратегічні орієнтири та завдання, на вирішення яких скеровані основні зусилля членів Відділення та його установ. Розкрито найвагоміші досягнення наукових досліджень, які пов'язані з обґрунтуванням філософських засад модернізації вищої освіти, економіко-управлінських детермінант її розвитку; розбудовою системи державних стандартів вищої освіти на основі кваліфікаційних вимог і забезпечення відповідності змісту вищої освіти поточним і стратегічним цілям країни; підвищенням якості освіти в контексті євроінтеграції, урізноманітнення типів і форм надання освітніх послуг з урахуванням тенденцій розвитку та потреб сучасного ринку праці; впровадженням інноваційних технологій і дистанційного навчання, нових підходів SMART-спеціалізації та Індустрії 4,0 в освітні програми; інтернаціоналізацією науково-освітнього процесу тощо. Акцентовано на стратегічних цілях і завданнях Відділення, які мають бути вирішеними в короткостроковій та середньостроковій перспективі. Зокрема це стосується практико-орієнтованих досліджень, пов'язаних із розробленням моделей і конкретних механізмів оптимізації мережі закладів вищої освіти, руху до університетів світового класу; побудови ефективної системи інтеграції вищої освіти, науки та виробництва, національного виховання й соціалізації студентської молоді; науковим обґрунтуванням концепції інтернаціоналізації вищої освіти як важливого фактору її конкурентоспроможності в умовах ситуації із загостренням тощо.

Ключові слова: Відділення вищої освіти НАПН України; вища освіта; інноваційні технології; інтернаціоналізація вищої освіти; конкурентоспроможність вищої освіти; університет світового класу; оптимізація мережі закладів вищої освіти; цифровізація; якість вищої освіти.

Стратегія діяльності Відділення вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, (Відділення) його місія протягом усього періоду існування спрямована і нині зорієнтована на обґрунтування й науковий супровід розвитку вітчизняної системи вищої освіти, яка формує фаховий та науково-освітній потенціал нації на засадах без-

перервного професійного й особистісного розвитку, зорієнтована на високорезультативні досягнення й проривні практики та інтегрується у світовий освітній і дослідницький простір.

Весь потенціал Відділення у складі 17 дійсних членів (академіків), 16 членів-кореспондентів і вчених Інституту вищої освіти НАПН України та

Університету менеджменту освіти, виходячи з визначених стратегічних орієнтирів, свої головні зусилля спрямовував на:

- обґрунтування філософських засад модернізації вищої освіти, економіко-управлінських детермінант її розвитку;
- розв'язання специфічних проблем розвитку вищої освіти в нових умовах, запровадження інновацій та збереження традицій національної вищої освіти в процесі реалізації положень Болонського процесу;
- розроблення методологічних і методичних засад виконання закладами вищої освіти нової місії в сучасному демократичному суспільстві у всій різноплановості аспектів його розвитку;
- розбудову системи державних стандартів вищої освіти на основі кваліфікаційних вимог і забезпечення відповідності змісту вищої освіти поточним і стратегічним цілям країни;
- дослідження архітекtonіки сучасних процесів трансформації науки й освіти, їх синергії як головного ресурсу суспільства знань;
- підвищення якості вищої освіти в контексті євроінтеграції, урізноманітнення типів і форм надання освітніх послуг з урахуванням тенденцій розвитку та потреб ринку праці;
- розбудову дієвої системи внутрішнього та зовнішнього моніторингу якості вищої освіти;
- впровадження інноваційних технологій і дистанційного навчання у вищій освіті, нових підходів SMART-спеціалізації та Індустрії 4.0 в освітніх програмах;
- підвищення ефективності системи управління вищою освітою, фінансової стабілізації діяльності закладів вищої освіти та забезпечення їх автономії;
- розроблення системної, прозорої і науково обґрунтованої моделі оптимізації мережі закладів вищої освіти, збалансування їх мережі з урахуванням галузевих і регіональних пріоритетів та історичного надбання;
- інтернаціоналізацію науково-освітнього процесу (упровадження освітніх програм вітчизняних та іноземних закладів вищої освіти; реалізацію спільних освітніх програм подвійних дипломів; розширення практики участі іноземних студентів у освітньому процесі українських закладів вищої освіти; розширення діапазону співпраці із закордонними партнерами для створення дослідницьких груп; укладення двосторонніх і багатосторонніх угод із закордонними науковими інституціями та закладами вищої освіти тощо) (Кремень, 2021;

Кремень, Луговий & Саух, 2020; Кабінет Міністрів України, 2022).

Незважаючи на те, що Відділення вищої освіти НАПН України у різні періоди свого існування іменувалося «Відділенням педагогіки і психології професійної освіти» (1993-1997 рр.), «Відділенням педагогіки і психології вищої школи» (1997-2008 рр.), воно завжди пропонувало нові ідеї та творчі підходи до розв'язання проблем системи вищої освіти і відіграло ключову роль у системі Національної академії педагогічних наук України.

Наукові дослідження Відділення від початку свого існування ретельно реагували на істотну трансформацію освіти, яка полягала у зміні освітнього процесу та змісту освітніх програм, впровадженні Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) в українську систему освіти з метою адаптації вітчизняної системи вищої освіти до міжнародних стандартів. В Україні в цей період розпочалося впровадження двоступеневої освіти, введено новий перелік напрямів і спеціальностей. Відбувся перехід на нові професійні програми підготовки фахівців з вищою освітою. Завдяки Болонській системі впроваджено поділ вищої освіти на бакалаврат і магістратуру. Відтак дуже важливим кроком у реформуванні освіти стало прийняття законодавства України щодо забезпечення права на освіту для осіб з особливими освітніми потребами і, відповідно, створення умов для них у закладах не лише вищої освіти. Наукові дослідження в цей період спрямовувалися переважно на вивчення основних тенденцій розвитку Болонського процесу й особливостей входження України в Європейський простір вищої освіти (Таланова, 2021).

У цей час почали з'являтися приватні школи й недержавні заклади вищої освіти, метою яких часто було не надання якісної освіти, а отримання прибутку за надані освітні послуги. З огляду на це наукові дослідження багатьох вчених Відділення та віднесених до нього установ спрямовувалися на обґрунтування різних аспектів надання платних освітніх послуг закладами не лише вищої освіти з метою розширення небюджетного фінансування діяльності, що заохочувалося і МОН України. Результати таких досліджень, на жаль, засвідчили зниження певним чином цінності самої освіти та домінування підприємливості над отриманням справжніх знань, вмінь та навичок, які є метою освіти. Вчені Відділення встановили, що, як у світовій практиці, так і в нашій країні відбувається трансформація підходів до освіти й науки університетів, за якими заклади та їх окремі підрозділи

все більше конкурують за ресурси на регіональному й національному рівні. Водночас кошти державного бюджету України переважно не можуть забезпечити у повному обсязі потреби розвитку університетів в умовах конкуренції, що стає все більш критичним для держави. Дослідження засвідчили, що сучасні університети активно напрацьовують нові методи та засоби вирішення проблем виживання, конкуренції і розвитку на засадах підприємництва, маючи на увазі не просто «діяльність щодо отримання прибутку», а досягнення результатів на засадах ініціативності, креативності та відповідальності.

Крім того, внаслідок реорганізації частини колишніх закладів середньої спеціальної освіти у заклади вищої освіти, відкриття на їх базі філій чинних закладів вищої освіти мережа закладів вищої освіти необґрунтовано зросла, що в кінцевому результаті обумовило явище масовізації вищої освіти з одночасною її економізацією. Водночас через зростання кількості закладів вищої освіти, які виконують функцію «поглинання попиту» масової клієнтури з низьким рівнем підготовки, певною мірою дискредитовано саму цінність вищої освіти, і стало практично неможливо забезпечити зростання попиту суспільства на підвищення якості освітніх послуг. Така ситуація спонукала вчених Відділення до глибокого обґрунтування теоретико-методологічних підходів до визначення поняття «якість освіти», визначення параметрів якості вищої освіти та складників системи забезпечення якості, розроблення основних принципів оцінювання якості вищої освіти в умовах ринкової економіки (Саух, 2021а).

З іншого боку, масовізація вищої освіти та необхідність забезпечення рівних прав абітурієнтів на вступ до закладів вищої освіти спонукала до офіційного запровадження з 2006 р. у випробувальному режимі вступу до закладів вищої освіти на основі результатів зовнішнього незалежного оцінювання якості освіти, а в 2007-2008 рр. — повне запровадження технологій зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників закладів системи загальної середньої освіти, які бажають вступити до закладів вищої освіти. Почав працювати Український центр оцінювання якості освіти. Результати наукових досліджень вчених Відділення того періоду дали змогу дослідити особливості трансформації вищої школи як соціального інституту в контексті радикальної модернізації українського суспільства, що здійснюється під впливом євроінтеграційних процесів; соціалізації студентської молоді в умовах перехідного стану українського суспільства та за наявності суперечностей із входженням України в сучасний європейський освітній та науковий простори, зумовлений як вимогами Болонського процесу, так і особливостями модернізації української системи вищої освіти; узгодження структури, обсягів і якості підготовки кадрів із потребами економіки; доцільність і можливість застосування кредитно-модульної системи організації освітнього процесу в підвищенні кваліфікації педагогічних кадрів; системи (моделі) підготовки керівників до оцінювання результатів діяльності закладу загальної середньої освіти.

Загалом упродовж 1991-2010 рр. результати наукових досліджень вчених Відділення засвідчи-

Міжнародна науково-практична конференція «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу» в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (2016 р.) за участю членів Відділення вищої освіти НАПН України

ли, що процес реформування системи вищої освіти як важливого та багатокомпонентного об'єкта соціальної реальності насамперед має спиратися на вдосконалену правову базу, яка імплементує базові засади правового поля європейського освітнього простору і зберігає та відроджує національні освітянські традиції. Це дало змогу поєднати історичний досвід із сучасними підходами, започатковуючи низку трендів освітньої діяльності, зокрема щодо самостійності закладів вищої освіти, як необхідної передумови їх конкурентоспроможності. Також встановлено необхідність і важливість постійного осучаснення законодавчо закріплених норм, чіткої орієнтованості та очевидної спрямованості на вдосконалення реальних практичних змін в освітньому процесі, гарантій відсутності надмірної політизації освітньої сфери і незалежності її трансформацій від керівництва освітньою галуззю. У цей період проведено кілька реформ, ухвалено низку законів, які започаткували інтеграцію системи вищої освіти й науки України в освітній та дослідницький простір Європейського Союзу.

Тому наукові дослідження вчених Відділення та віднесених до нього установ наступного періоду 2011-2021 рр. спрямовано на:

- запровадження та визначення необхідного ресурсного забезпечення системи національної стандартної класифікації освіти як шляху до інтеграції освіти України у міжнародний освітній простір;
- розроблення науково-методичного супроводу інституційного забезпечення якості вищої освіти відповідно до Закону України «Про вищу освіту»;
- розроблення пропозицій щодо діяльності Національного агентства із забезпечення якості

вищої освіти, концептуальних засад та обґрунтування розмежування підготовки фахівців за рівнями освіти;

- проектування й імплементації нової національної системи забезпечення якості вищої освіти (Закон України «Про вищу освіту», 2014);
 - розроблення теоретико-методологічних засад модернізації і концепції змісту гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти гуманітарного, технічного і природничого профілю;
 - вартість структури освіти України, що є основою створення Національної рамки кваліфікацій, а згодом і Національної рамки кваліфікацій упродовж усього життя;
 - розроблення концептуальної моделі процесу соціалізації особистості студента у соціокультурному середовищі закладу вищої освіти;
 - обґрунтування системи навчання і підтримки обдарованої студентської молоді, яка передбачає:
 - а) розроблення і запровадження у освітній процес відповідних стратегій навчання;
 - б) спеціальні методики, спрямовані на розвиток здібностей та обдарувань студентів;
 - в) організаційно цілеспрямовану підготовку викладачів до роботи з обдарованою молоддю.
- На основі численних досліджень з'ясовано, що міжнародна стандартна класифікація освіти використовується як інструмент для групування показників статистики освіти за освітніми рівнями (ступенями). Систему класифікації розроблено як усеосяжний статистичний опис національних систем освіти та методології для оцінювання національних систем освіти порівняно із зіставними міжнародними рівнями. Класифікації виступають як багатоцільова система, призначена для полег-

Загальні збори Відділення вищої освіти НАПН України 16 листопада 2018 р.

шення аналізу політики в галузі освіти та прийняття рішень незалежно від структури будь-якої освітньої системи. Використання стандартних класифікацій забезпечує можливість узагальнення даних для національних потреб і проведення міжнародних порівнянь.

Найвагомішими досягненнями наукових досліджень членів та науково-педагогічних працівників установ Відділення за цей період стали:

- аналіз світового досвіду рейтингування закладів вищої освіти з метою формування стратегій розвитку вищої освіти найвищої досконалості. З'ясовано проблеми, що перешкоджають впровадженню рейтингування закладів вищої освіти. Обґрунтовано критерії і показники національного рейтингу та надано пропозиції з формування культури університетського рейтингування (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2021);

- обґрунтування необхідності створення лідерської Асоціації українських університетів для забезпечення в українському середовищі культури формування конкурентоспроможності і якості. Спільно з Британською Радою Інститут вищої освіти НАПН України створив Програму розвитку лідерського потенціалу університетів України, яку реалізовано протягом 2015-2018 рр. на експериментальних майданчиках 40 вітчизняних університетів;

- розроблення та обґрунтування нової моделі сучасного університету «Університет 3.0», який продукує інтегроване освітнє, науково-дослідницьке та підприємницьке середовище, синергію «освіта — наука — інновація — комерціалізація». Упровадження цієї моделі в практику передбачає становлення нової формації університету, яка спроможна підвищити конкурентоспроможність вітчизняної вищої освіти у світовому освітньому просторі (Саух, 2020);

- обґрунтування на основі аналізу сучасної ролі освіти й науки для стійкого розвитку суспільства в контексті інноваційного типу прогресу стратегічних цілей та завдань на довгострокову перспективу з формування людського капіталу в Україні та розроблення пропозицій до Стратегії людського розвитку (Кремень, Луговий & Саух, 2020);

- розроблення системи показників для оцінювання ефективності діяльності університетів України та рекомендацій щодо її оцінювання для національного, секторального та інституційного рівнів; визначення й обґрунтування механізмів розширення фінансової автономії закладів вищої освіти та окреслення шляхів руху до створення університетів світового класу;

Круглий стіл «Майбутнє університетів в контексті експоненціальних технологій» (Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького, 2019 р.)

- розроблення механізмів оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції, які мають сприяти забезпеченню доступу до якісної вищої освіти в Україні шляхом розвитку конкуренції закладів вищої освіти на основі зрозумілих стандартів, формування прозорих і відкритих механізмів оцінювання вищої освіти на державному, регіональному та інституційному рівнях (Луговий & Таланова, 2020);

- на основі фундаментального дослідження «Економічні відносини у системі вищої освіти: модернізація в умовах інноваційної економіки» розроблення нової моделі економічної діяльності у сфері вищої освіти, яка передбачає перехід від фінансування «утримання» закладів вищої освіти до оплати державою, корпораціями, безпосередньо здобувачами вищої освіти кожного рівня за кожною спеціальністю за визначеною у договорі (контракті) ціною (Луговий & Петроє, 2021; Пономаренко, Клебанова & Гурьянова, 2021);

- виявлення причини розбалансованості навчання і виховання в освітньому процесі. Доведено, що вирішення проблеми цілісності навчально-виховного процесу можливе на основі синергійного тренду спеціально організованого «едукативного середовища» на зразок давньогрецького світоглядного ідеалу «пайдеї», який поєднував виховання, навчання, включеність людини у весь комплекс культури й природи, і лише завдяки такій включеності «виходив» на освіченість (Саух, 2021a; Ogrodzka-Mazur & Saukh, 2020);

- доведення нерозривного зв'язку філософії та освіти, у якому філософія є не лише концептуальним ядром, а й креативною платформою, на основі якої формується новий образ освіти. З огляду на це обґрунтовано педагогічну місію філософії освіти в осмисленні освітнього процесу постко-

відного періоду та проблем доби кіберсоціалізації суспільства;

- розкриття ролі і значення критичного мислення, як одного з основних навиків людини XXI століття. Доведено, що сьогодні розвиток критичного мислення є провідним трендом освітнього процесу. Визначено основні «больові» точки розвитку критичного мислення в теорії і практиці вітчизняної педагогічної діяльності. Сформульовано чотири постулати критичного мислення та запропоновано алгоритм технології його розвитку, який передбачає низку конкретних методичних прийомів на різних рівнях освіти, в різних предметних галузях, видах і формах педагогічної діяльності (Саух, 2021b);

- з'ясування ролі і значення гуманітарної парадигми, яка в умовах впливу глобалізації та диджиталізації, має бути життєдайною основою освіти. Конвергенція освіти та інформаційних технологій продукує масштабні тектонічні зрушення в соціальних практиках; доведено, що саме гуманітарна парадигма, як парадигма системного пізнання, є гарантом успішної гармонізації процесів, пов'язаних з переведенням інформації та знання у цифрову форму; обґрунтовано, що цифровізація освіти має різнопланові наслідки, як позитивні, так і негативні. Поряд з великими й маловивченими

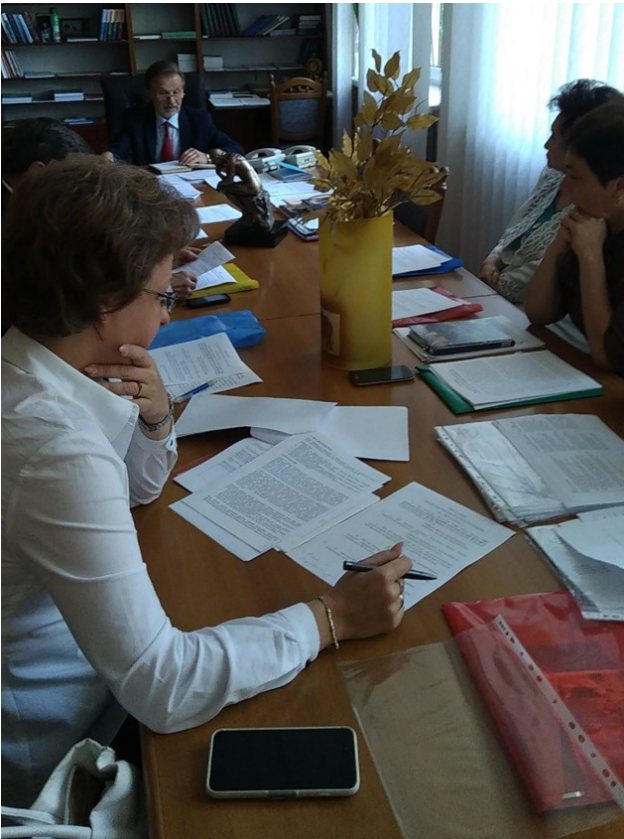
можливостями цифровізації освіти ховається ціла низка ризиків — соціальних, психологічних, здоров'язбережувальних, організаційно-методичних, етико-екзистенційних. Доведено, що цифровізація освіти може бути продуктивною лише за умови опертя на антропоцентричний алгоритм (Кевішас & Отич, 2019);

- розроблення інноваційних та компетентнісно орієнтованих моделей розвитку професійної компетентності педагогічних працівників закладів вищої освіти, підвищення кваліфікації в контексті формування та розвитку науково-методичної, психолого-педагогічної, цифрової, конфліктологічної, коучингової компетентностей та запропоновано функціональну модель психологічної готовності до подолання кризових ситуацій;

- обґрунтування теоретичних основ підвищення дослідницької спроможності університетів України у контексті імплементації концепції «Відкрита наука» задля стимулювання розвитку вітчизняних дослідників шляхом імплементації механізмів підвищення дослідницької спроможності університетів (Луговий & Петроє, 2021).

Протягом останнього десятиріччя значну увагу вчених Відділення та віднесених до нього установ приділено виконанню завдань Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2011-2013 рр., Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2014-2016 рр. та Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2017-2020 рр. Зокрема, вчені та установи Відділення брали активну участь у реалізації заходів Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2021-2023 рр.; взяли активну експертну участь в розробленні законодавчої і нормативно-правової бази вищої освіти України; співпрацювали із ЗВО, науковими установами, громадськими організаціями з метою посилення позитивного впливу на розвиток вищої освіти та створення спільних науково-дослідних лабораторій, проведення науково-практичних конференцій, вебінарів, методологічних семінарів, круглих столів тощо.

Особливість науково-дослідної роботи в останні два роки полягала в урахуванні обмежень, встановлених постановою Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України

Засідання бюро Відділення вищої освіти НАПН України 14 вересня 2017 р.

гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» від 20 травня 2020 р. № 392. Незважаючи на ускладнення роботи в умовах нестабільності, це жодним чином не вплинуло на результативність наукових досліджень вчених Відділення та віднесених до нього установ. Навпаки, у цей період у цілій низці досліджень визначено основні тренди, ризики й детермінанти соціально-економічного розвитку в умовах цифрової трансформації, особливості підготовки конкурентоспроможних фахівців в умовах дистанційного навчання, описано педагогічні методи й засоби навчання за умов цифровізації освіти. Поряд з цим вчені Відділення взяли активну участь у розробленні Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2032 рр. та концепції проєкту «Президентський університет» (Кабінет Міністрів України, 2022; Луговий, Саух & Таланова, 2021).

Помітним досягненням у роботі Відділення став початок роботи Центру інноваційного розвитку вищої освіти, затвердженого постановою Президії НАПН України від 21 березня 2021 р. З огляду на особливості виконання завдань Відділенням у ковідний період, Центр інноваційного розвитку вищої освіти НАПН України та Центр соціально-гуманітарних досліджень Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна за сприяння Міністерства освіти і науки України реалізували широкомасштабний дослідницький проєкт «Якість освіти очима студентів», який охопив понад 2,7 тис. студентів 39 університетів різних регіонів України. На основі системного аналізу результатів соціологічного дослідження визначено не лише сильні сторони освітнього процесу, а й істотні «больові» точки в роботі ЗВО різних регіонів України. Автори проєкту розробили низку заходів, пов'язаних із продукуванням практичних навичок і вмій в освітньому процесі, з рівнем залученості студентів до науково-дослідної та науково-пошукової роботи, академічною мобільністю, критеріями оцінювання знань, проблемами працевлаштування та протидією тенденціям міграції інтелектуального капіталу України. Окреслені в дослідженні пропозиції дали змогу органам законодавчої та виконавчої влади, роботодавцям, керівникам ЗВО зробити відповідні коригувальні кроки та ухвалити обґрунтовані рішення щодо подальших дій у реформуванні системи вищої освіти в короткостроковій та середньостроковій перспективі (Саух, Набок, Кізілов & Кузіна, 2021).

Впровадження результатів наукових досліджень учених та установ Відділення протягом

всього існування відбувалося за такими основними напрямками:

- підготовка і випуск підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, навчально-методичних комплексів для закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти;
- розроблення і впровадження навчальних програм дисциплін, створених за кредитно-модульною системою, пакетів тестових завдань з метою забезпечення модульно-рейтингової системи оцінювання успішності студентів і слухачів у практику закладів вищої та післядипломної освіти відповідно до вимог європейської інтеграції;
- видання монографій з питань розвитку вищої освіти в Україні з метою впливу на процес підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації для системи освіти України (Василіук & Дей, 2019; Sydorenko, Popova, Rehesha, Sinenko & Trunko, 2021; Лук'яненко & Антонюк, 2021; Пономаренко, Клебанова & Гурьянова, 2021 та ін.);
- проведення масових науково-практичних заходів (конференцій, круглих столів, майстер-класів) та випуск збірників наукових матеріалів тощо.

Найпоширенішою формою впровадження та використання результатів наукових досліджень була публікація наукових праць. За період 1997-2021 рр. Відділення та наукові працівники віднесених до нього установ Академії опублікували 484 монографії, понад 227 підручників, 416 навчальних посібників, 432 методичних посібники, більш ніж 397 навчальних програм і концепцій, 289 методичних посібників і рекомендацій, 826 збірників наукових праць, 78 словників і довідників та понад 11,5 тис. публікацій у фахових журналах загальним обсягом більше 5,4 тис. друкованих аркушів. 392 публікації розміщено у зарубіжних виданнях, що свідчить про міжнародне визнання результатів наукових досліджень членів Відділення. Про досить високу результативність його наукової діяльності свідчать також бібліометричні показники наукометричної бази Scopus і Web of Science. Більшість публікацій членів Відділення отримала не лише широкий науковий, але й громадський резонанс.

Стратегічними цілями і завданнями Відділення, які мають бути вирішеними в короткостроковій та середньостроковій перспективі, є:

- обґрунтування алгоритму реорганізації системи управління вищою освітою на сучасній інноваційній основі в контексті положень Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 рр.;

- науково-методичний супровід модернізації структури, змісту та стратегії забезпечення якості вищої освіти;
- науково-методологічне забезпечення моніторингу громадської думки щодо реалізації нової концептуальної моделі розвитку вищої освіти;
- розроблення концепції національної платформи кращих практик університетів України та моделі й конкретних механізмів оптимізації мережі закладів вищої освіти з метою організації об'єктивної конкуренції між ними, як запоруки високої якості вищої освіти;
- забезпечення побудови стійкого та готового до майбутнього середовища освіти в дискурсі світових трендів розвитку вищої освіти (глобалізація, цифровізація, старіння населення);
- визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз зовнішнього середовища, які можуть впливати на розвиток вищої освіти;
- аналіз стану вищої освіти в період пандемії коронавірусу, назрілих трансформацій та шляхів подолання викликів, спричинених пандемією;
- розроблення ефективної системи інтеграції вищої освіти, науки та виробництва, національного виховання й соціалізації студентської молоді;
- наукове обґрунтування концепції інтернаціоналізації вищої освіти як важливого фактору її конкурентоспроможності в умовах ситуацій із загостренням;
- обґрунтування механізмів забезпечення експорту освітніх послуг в умовах глобальних викликів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Василюк, А., & Дей, М. (ред.). (2019). *Якість вищої освіти: теорія і практика* : навчально-методичний посібник. НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М. <https://lib.iitta.gov.ua/717657/>
- Закон України «Про вищу освіту». (2014, 1 липня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- Кабінет Міністрів України. (2022, 23 лютого). *Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки* (286-р). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p>
- Кевішас, Й., & Отіч, О.М. (уклад.). (2019). *Горизонт духовності виховання / The Horizon of Spirituality of Education* : колективна монографія. Вільнюс: Zuvedra. <https://lib.iitta.gov.ua/719526/>
- Кремень, В.Г. (ред.). (2021). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (До 30-річчя незалежності України)* : монографія. Національна академія педагогічних наук України. Київ: КОНВІ ПРИНТ. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
- Кремень, В.Г., Луговий, В.І., & Саух, П.Ю. (2020). Освіта і наука — основа інноваційного людського розвитку. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-7>
- Луговий, В., & Петроє, О. (ред.). (2021). *Теоретичні основи підвищення дослідницької спроможності університетів України в контексті імплементації концепції «Відкрита наука»* : препринт (аналітичні матеріали). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. <https://doi.org/10.31874/978-617-7644-53-7>
- Луговий, В.І., Саух, П.Ю., & Таланова, Ж.В. (2021). Наукове забезпечення проекту «Президентський університет». *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-11-2>
- Луговий, В.І., Слюсаренко, О.М., & Таланова, Ж.В. (2021). Вимірювання якості діяльності університетів через участь у світових (Shanghai, Times, QS) та національному рейтингах. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-3-5>
- Луговий, В., & Таланова, Ж. (ред.). (2020). *Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції* : монографія. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-38-0-2020>
- Лук'яненко, Д.Г., & Антонюк, Л.Л. (ред.). (2019). *Конкурентні моделі управління якістю вищої освіти у XXI столітті* : монографія. Київ: КНЕУ. <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/32043>
- Міністерства освіти і науки України. (2021, 21 жовтня). *Про організацію освітнього процесу в закладах освіти під час епідемічної небезпеки* (1/9-558). <https://bit.ly/3NwjRTz>
- Пономаренко, В.С., Клебанова, Т.С., & Гурьянова, Л.С. (ред.). (2021). *Моделі системного аналізу в управленні економічними процесами* : монографія. Харьков: ВШЭМ-ХНЭУ ім. С. Кузнеця. <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25931>
- Саух, П.Ю., & Саух, І.В. (2021). Духовність у колесі життєвого балансу сучасної людини. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-14-2>
- Саух, П.Ю., Набок, М.В., Кізілов, О.І., & Кузіна, І.І. (2021). Якість вищої освіти очима студентів. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-11-5>
- Саух, П.Ю. (2020). Стратегічне бачення нової моделі вищої освіти: рух до створення університетів світового класу. Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Шляхи і механізми підвищення конкурентоспроможності університетів України» 19 листопада 2020 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-7>
- Саух, П. (2021a). Вища освіта: портрет без фантазій і прикрас. *Вища освіта України*, (1), 13-19.
- Саух, П. (2021b). Розвиток критичного мислення як провідний тренд сучасного освітнього процесу. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, (2), 7-15. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2021.2.1>
- Таланова, Ж.В. (ред.). (2021). *Теоретичне обґрунтування політики і механізмів забезпечення ефективності освітньої діяльності в університетах в контексті в контексті євроінтеграції* : препринт (аналітичні матеріали). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України. <https://doi.org/10.31874/978-617-7644-54-4>

Ogrodzka-Mazur, E., & Saukh, P. (2020). Contemporary Polish and Ukrainian academic youth: A portrait without ornaments. A comparative analysis. *The New Educational Review*, 62(4), 11-23. <https://doi.org/10.15804/tner.2020.62.4.01>

Sydorenko, V.V., Popova, A.B., Rehesha, N.L., Sinenko, O.O., Trynko, O.I. (2021). Competence-Oriented Models of Professional Development of Specialists in the Context of Sustainable Education. *Studies of Applied Economics*, 39(9). <https://doi.org/10.25115/eea.v39i9.5785>

DIVISION OF HIGHER EDUCATION OF THE NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE: SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS AND STRATEGIC GOALS

Petro Saukh

DSc in Philosophy, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Academician Secretary of the Division of Higher Education, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Mykola Nabok

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Scientific Secretary of the Division of Higher Education, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The analysis of the activities of the Division of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine was carried out; it throughout the entire period of its existence was aimed at substantiating, scientifically and methodologically supporting the modernisation of the domestic higher education system based on global achievements and breakthrough practices in the educational and research space. The main strategic guidelines and tasks are outlined for the solution of which the main efforts of the members of the Division and its institutions were directed. The most significant research achievements were revealed, which are related to the substantiation of the philosophical background of higher education modernisation, economic and managerial determinants of its development; development of the system of state standards of higher education based on qualification requirements and provision of compliance of the content of higher education with the current and strategic goals of the country; improving the quality of education in the context of both European integration and diversification of types and forms of educational services taking into account development trends and needs of the modern labour market; introduction of innovative technologies and distance learning, related to new approaches of SMART-specialisation and Industry 4.0 in educational programs; internationalisation of the scientific and educational process, etc. Emphasis is placed on the priority and urgent tasks of the Division, which should be solved in the short term. In particular, this applies to practice-oriented research related to the development of models and specific mechanisms for optimising the network of higher education institutions, the movement to world-class universities; building an effective system of integration of higher education, science and production, national education and socialisation of student youth; scientific substantiation of the concept of internationalisation of higher education as an essential factor of its competitiveness in the situation of aggravation, etc.*

Keywords: *Division of Higher Education of NAES of Ukraine; higher education; innovative technologies; higher education internationalisation; higher education competitiveness; world-class university; higher education institutions' network optimisation; digitalisation; higher education quality.*

Дата публікації: 10 травня 2022 р.